

Rithöfundurinn gengur ímóti at bíta menniskjuna sundur í kropp og sál og tilveruna sundur í gott og illt, hómast skyldskapurinn (kanska komin umvegis) við indískan hugsunarhátt: »Fjóni eg djævulin, ger hann meg sjúkan, fjóni eg Guð, ger hann meg sjúkan.«

Niðurlagið: tónleikur

Eg nevndi í fyrstuni, at henda bókin er ein heild, evnað til av bílótum og orðum. Men eg gloymdi ein tótt, ja sjálfvort niðurlagið. Tónleikin. Og fyrri at vit rættiliga skulu kenna flovan av hesi sjáldsomu bók, fyrri at tann varsjón, sum yrkjarin hevur havt, skal rína við okkum, soleiðis sum hann hevur ætlað, krevst, haldi eg, ein útvarpsending. Latíð td. Eyðun Johannessen skipa fyrri. Brúkið sum stev sangin »Hej-á-há jungmann Jonsson«. Latíð innfímillum ein varnan upplesara tolka gullið í bókini. Har skal ikki leitað. Har eru gripir á hvørjari síðu. Henda bókin er ein ástarheilsan frá einum manni til sín bý, sína familju, sítt fólk og sítt mál. Myndin av abbanum í Havn, Magnus á Kamarinum. Myndin av abbanum inni á Skála. Orðini um spælilæraran, Petur hjá Christian í Gásadali. Kokkurin. Kjölbóro. Ella til domis hetta:

Lívið er eisini samkensla og kærleiki. Úti í gomlu Havni stendur tann litla, svarta lonin. Tekjan er enn slagtakt, nævurnar krympta seg undir tagskeggjum. Reyðmálaðir eru dekslistar og vindskeiðir, hvítir sprossarnir, smáir rútarnir. Húsið er bygt á hellugrund, ikki er tað sjunkað. Steinsett er túnið, slitið av mongum ættarlíðum. Her inni situr hon, gomul er hon og eina. Oyruni bíla, og ringt er sýnið. Í teimum slitnu, søkjandi hondunum livir menniskjasinnið. Eyguni blinkstra, sterk eru glósin. Andlitsbrøgdini so móð, bleik, merkt av langum lívi. Illa er

hon gongd, fer á líðina fyrri hvørt sporið, men hjartað er av gulli. Her situr hon og bindur, skóleistar, hosur, troyggiur, sjal. Ikki til sín sjálva, men til stni. Á trappusteinum, um húsarhorn, skot og glopp, sita útlogukattarnir. Ikki gloymir hon teir. Ikki fær hon knapplig herðindi av góðsku og góðgerðum, runnar av høgtdum ella øðrum fyriskipaðum og síðvenjaðum mannagongdum. Hvønn dag raggar hon út í tún, at geva teimum. Andlitið er so tolið og bíðandi, hendurnar þetta fiskin sundur, so fer hon, á líðina fyrri hvørt sporið, innafur í einbýlið stítt.

Her situr tú og syrgir mtn ynniliga ekkja. Langt úti um Ísmansgrynnu har er mtn rekkja.»

Ovfarakæti

Tit, sum leggja hesa sendingina til rættis, gloymið ikki at finna ta rottu blandingina av skemti og álvara. Minnist til, at hann, sum hevur skrivað hesa bókina, hevur funnið uppá nakað. Hetta er ikki hent av ongum. Vit kalla tey uppfinnarar. Eitt orð. Aftanfyrri býr okkurt skump. Hvat? Eingin veit. Og sama ger. Tað kemur ikki okkum við. Tað er úrlitið, vit leggja í og eru glað um. Veturin verður nokk hvørki kaldur ella strangur, men nakrir kuldadagar verða. Lat okkum brúka tað brenni, vit eiga. Og fyrri at sendingin skal fáa sín rætta dām, og bókin umboða ætlan yrkjarans til lítar, so gloymið ikki at begynna og enda við ovfarakætinum, hesi undarligu kensluni — sum hjálpir summum (tíverri ikki øllum) um sákn og sár, um spott og spark, sum nokur mugu taka ímóti, fyrri at onnur skulu bjargast, um kærleika og losta og libido, sum fer fyrri mutur og skuttur í kvalnum koyggjum — av at lívið er loynbra, og tí so vakurt, hvørvisjón, maya:

»Hej-á-há jungmann Jonsson, kanske ódeslotten faller ej bland kunnfolk, men bland hajarna i søderhaven blø? Kanske døden står och lurar bakom trasiga koraller. Han är hårdhänt, men häderlig, så sjung hej-á-hå.»

Hanus Andreassen

Magnus Dam Jacobsen:
Í Grønlandi við Kongshavn
Egið Forlag.
Prentað í Skovlunde. 1976.
90 kr.

Til lesaran:

Nakrar orðafrágreiðingar og eitt berglop av novnum, rutt oman eftir Magnusar fyrirmynd, av einum tíverri alt av tornomum næmingi. Ummælarin bíður lesaran halda sær til góðar, at nokur fremmandorð slóðast uppí í hesi grein. Haldi ikki, at fremmandorð, brúkt við hógv, gera skaða. Tað, sum ger skaða, er dreivut ella ósonn ella einkisigandi skring, so kann hon vera so føroysk, hon vera vil. Lærið tykkum fremmandorðini, tey eru hent at duga, eitt nú tá demagogarnir, juristarnir, politikararnir og EF-teknokratarnir herja á, tí teir brúka fremmandorð, og tað við lít, og teirra styrki er, at hini ikki duga tey. Libido betýðir kærleiki í víðastu merking, frá girnd til agape (næstakærleika). Staccato: hvattalandi, í rykkjum. Maya, indiskt hugtak (úr sanskrit: matr, sama orð sum māt, metur): tann hugsan, at lívið er hvørvisjón. Nokur orð um teir feðgar og frændur, sum nevndir eru í hesi grein.

Jack London (1876–1916), amerikanskur rithöfundur, landastrok, veiðimaður, gullgravari, blaðmaður. Sosialistur. Les td. »The People of the Abyss« (Afgrundens Folk), um vesældómin í stórbýunum. Friedrich Nietzsche (1844–1900), týskur heimspekingur. Hugsaði ov nógv. Lívdi ikki. Blev tí vitleysur. Skapti, ivaleyst í bestu meining, hugsanina um »yvmenniskjað«, seinni misbrúkt av nazistunum, tankin um yvmenniskjað fellur altíð dvorgunum best. Segði »fert tú til eina kvinnu, so gloym ikki piskin«. Fórr aldri til nakra kvinnu, helst tí at hann var bangin fyrri sjálvur at fáa piskin. Nadjezda Krupskaja (1869–1939), kona Lenin. Ahak, skiparin í bókini »Moby Dick« eftir Herman Melville (1819–91), um leitingina eftir tí hvíta hvalinum. Arthur Gordon Pym, hövudpersónur og frásøgu-maður í bókini »The Narrative of A. G. Pym (A. G. Pym's mærkelige hændelser)« eftir Edgar Allan Poe (1809–49), einasta skaldsoga, Poe læt úr hondum, nú mestsum gloymd, men nógv tað besta, hann hevur skrivað — kanska ikki so undarligt, at ein landkrabbi sum hann hevur skrivað heimsins sjáldsamastu sjóferðasogu. William Blake (1757–1827), enskur yrkjar,

Mortan og Elisander halda sunnudagsfrí

yrkti m.a. »eg gekk mær í ástar urtagarð/so undarlig sjón mær mótti har/har fyrr vit leiktu so fegin og fró/á markini grønu ein kirkja stóð«. Aldous Huxley (1894–1963), enskur rithöfundur, heilamenniskja, einaferð eitt skilafólk, skrivaði »Føgru nýggju verð«, helt seg vita at kalla alt, men visti ikki alt, læt seg tí freista av tí kemisku loysnini, tí hugsan, at evni sum lsd, psilocybin osfr. skuldu bjarga okkara neyðar mannaætt, men lítið visti hann. Kortini smæðin og spakligur, slapp sær um Styx, tá eingin tað vardi, fáar tímar eftir at Kennedy var skotin, og øll tosaðu og hugsadu um tað. Dan Turéll (1946–), danskur yrkjar (fyrirmyndir: Ezra Pound, T.S. Elliot, Allen Ginsburg, W.S. Burroughs), barn av beatmentanini, les td. »Karma Cowboy« og »Bevægelser formåsløst cirkelnde«. Mundi gliðið í tí psykedelisku hálkuni (psykedeliskt: sálarviðkandi, orðið valla meint sum spott, men kann illa skiljast sum annað, av tí at sálin heldur tódnar enn tambast av lsd og øðrum eitri), men fótaði sær — fyrri fyrst. Hjalmar Söderberg (1869–1941), svenskur rithöfundur (fyrirmyndir: Anatole France, Herman Bang og Guy de Maupassant), skrivaði lítið, men gott, dastið er helst »Dr. Glas« og »Historietter«. Kendur fyrri orðini: »Jag tror på kjottets lust och själens obotliga ensamhet«. Segði eisini: »Det är skönt at bli gammal, att vara ung var för djävligt«. Er nakar, ið mótmælir? Tá hann eldist, fór hann at kanna biblína (og verður ikki tiki av nokrum exegeti, te. bíbilgranskara og -tollara), skrivaði m.a. bókina »Jesús Barabas«, har hann vildi prógva, at Jesu og Barrabas vóru tann sami. Men hetta vistu vit jú frammanundan, tí hvør-

Magnus umborð á »Kongshavn«

Rokdagur á Fiskifjörðinum. Trý systkin er komin inn á middegi at skipa fœringin upp. Skiparin og Eli standa afturi í rong. Kokkadrongurinn gloypir eina mynd av tilburðinum. Løtu seinni stímaðu vit útáftur at fylla uppi

in hevði »koddá at hvíla sítt hovu á«. Hann var so óður inn á Hitler og nazismuna, at hann lívdi eini 10 ár longur, enn hann átti. Tey brúkti hann til at berjast móti fíggingdanum — við penninum. Men meira skal til enn orð. Búði seinna partin av sínum lívi í Keyptmannahavn. Svav ta seinastu tíðina við eitri undir koddanum. Livandi skuldu teir ikki fáa hann.

H. A.